

Sisällysluettelo

Poliittiset aloitteet

- 1.Keski-Pohjanmaan Keskustanuoret: Peruskouluun parannettua opetusta elämäntaidoista
- 2.Etelä-Pohjanmaan Keskustanuoret: Mikä on nuorten suunta?
- 3.Uudenmaan Keskustanuoret: Suomeen tarvitaan tulevaisuusministeri
- 4.Uudenmaan Keskustanuoret: Lukiokirjojen hintoja alennettava
- 5.Etelä-Savon Keskustanuoret: Koulumatkojen enimmäispituudeksi 1,5 tuntia
- 6.Lapin Keskustanuoret: Alueellistaminen nostettava keskiöön
- 7.Kainuun Keskustanuoret: Pohjoisen alueen kuljetustukea nostettava
- 8.Kainuun Keskustanuoret: Leipäjonot lyhyemmiksi - Ruoka-avun jakelun tehostaminen koko Suomessa
- 9.Kainuun Keskustanuoret: Eri liikuntamuotoja ja urheilulajeja ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan liikuntapaikkojen rakentamisessa sekä ylläpitämisessä
- 10.Kainuun Keskustanuoret: Nuorten opiskelijaterveydenhuollon mielenterveyspalvelut samalle viivalle
- 11.Kainuun Keskustanuoret: Kaikille nuorille yhdenvertaiset mielenterveyspalvelut
- 12.Pohjois-Savon Keskustanuoret: Nuoret kivuttomasti mielenterveyspalveluiden piiriin
- 13.Helsingin Keskustanuoret: Varhaista keskusteluapua nuorille mielenterveyden tukemiseksi
- 14.Pirkanmaan Keskustanuoret: Lisää mielenterveyspalveluita
- 15.Kainuun Keskustanuoret: Liikuntasetelit yli 70-vuotiaille
- 16.Kainuun Keskustanuoret: Suomen tiet kuntoon!
- 17.Pohjois-Karjalan Keskustanuoret: Hiilineutraalit maakunnat
- 18.Pohjois-Pohjanmaan Keskustanuoret: Kouluverkon tulee olla maan kattava myös tulevaisuudessa!
- 19.Pirkanmaan Keskustanuoret: Bordellit laillistettava Suomessa
- 20.Pirkanmaan Keskustanuoret: Kannabiksen käytön laillistaminen
- 21.Pirkanmaan Keskustanuoret: Kehitysapuraha nostettava 1 prosenttiin bruttokansantuotteesta seuraavan 4 vuoden aikana
- 22.Pirkanmaan Keskustanuoret: Lastensuojelua kehitettävä
- 23.Pirkanmaan Keskustanuoret: Reseptilääkkeiden omavastuut pienemmäksi
- 24.Pirkanmaan Keskustanuoret: Nuorten miesten päivä kalenteriin
- 25.Pirkanmaan Keskustanuoret: Rikoslakia tiukennettava seksuaalirikosten osalta
- 26.Pirkanmaan Keskustanuoret: Aitoja toimenpiteitä sinkkujen hyvinvoinnin eteen

Poliittiset aloitteet

1. Keski-Pohjanmaan Keskustanuoret: Peruskouluun parannettua opetusta elämäntaidoista

Keski-Pohjanmaan Keskustanuoret haluaisivat lisätä perusopetukseen opetusta yleisistä elämäntaidoista. Monet nuoret eivät peruskoulun jälkeen tiedä esimerkiksi, miten kaupungin päätöksenteko toimii, tai miten nuori voi vaikuttaa siihen. Tämä on vain yksi esimerkki monista nuoria koskevista käytännön asioista jotka ovat monelle täysin tuntemattomia. Opetettaviin asioihin voitaisiin luetella paljon erilaisia asioita, laskun maksamisesta oman mielipiteen asialliseen ilmaisuun. Aihe on hyvin laaja ja kouluissa voitaisiin sopia opetettavat asiat alueen, sekä jokaisen ryhmän kannalta sopiviksi. Tämän kaltaisella opetuksella voitaisiin mahdollisesti vähentää syrjäytymistä, sekä parantaa nuorten hyvinvointia, oman elämän hallintaa ja tulevaisuuden rakentamista merkittävästi.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

On mielestämme tärkeää, että tulevat sukupolvet osaavat kattavasti yleisiä elämäntaitoja. Näemme kuitenkin, että juuri voimaan astunut uusi opetussuunnitelma antaa opettajille valmiudet laaja-alaiseen oppimiseen. Uudessa opetussuunnitelmassa opettajille annetaan laajat valmiudet opettaa oppiaineen sisällä myös elämäntaitoja. Keskustanuoret luottaa suomalaisten opettajien ammattitaitoon, eikä näe tarpeelliseksi lähteä avaamaan vastikään uusittua opetussuunnitelmaa.

2. Etelä-Pohjanmaan Keskustanuoret: Mikä on nuorten suunta?

Perinteisessä alkioalaisuudessa ajatellaan, että luonnon kanssa voidaan elää sopusoinnussa. Keskustanuorten on aika tulla omasta kaupunkikuplasta ulos luontoon ja nähdä mitä siellä oikeasti on. Järkivihreyttä populismivihreyden sijaan. Keskustanuorten on huomioitava, että maaseudulla pystytään elämään ja harjoittamaan monipuolista liiketoimintaa. Eikä aseteta kaupunkiasumista ja maalla asumista vastakkain. Meidän täytyy pitää huolta, ettei Keskustanuorten jäsenet aja porsitusnavetoiden alasajoa.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

Keskustanuoret yhtyy aloitteen henkeen järkivihreyden sekä vastakkainasettelun vähentämisen osalta. Keskustanuoret ovat perinteisesti olleet yhdenvertaisuuden puolesta puhujia. Meille on tärkeää, että jokainen saa asua itselleen sopivimmassa paikassa harjoittaen samalla elinkeinoaan. Keskustanuoret kokevat ajavansa monipuolisesti koko maan tarpeita alue- ja kaupunkipoliittisella ohjelmillaan.

Santeri Alkio oli suuri demokratian puolestapuhuja. Suomi on demokraattinen maa, jossa ihmisillä on oikeus poliittiseen vapauteen. Siksi Keskustanuoret näkee, ettei liiton tehtävä ole kieltää jäseniään ajamasta joitakin poliittisia teemoja.

Ymmärrämme aloitteen huolen siitä, ettei kaikilla ole yhtäläistä ymmärrystä maatalouden terminologian suhteen. Etelä-Pohjanmaa on tunnetusti agraarimaakunta, joten toivommekin piiriltä ulostuloja maatalouden poliittisiin kysymyksiin. Liitto myös osaltaan pitää jatkossakin yllä tietoutta, missä ja miten ruoka tuotetaan.

3.Uudenmaan Keskustanuoret: Suomeen tarvitaan tulevaisuusministeri

Maailma muuttuu ennennäkemättömän kovalla vauhdilla. On todennäköisempää kuin koskaan, että seuraavan kolmenkymmenen vuoden aikana ihmiskunta on onnistunut kehittämään itseään älykkäämmän tekoälyn. Uudenmaan Keskustanuoret näkee, että tekoäly voi olla ihmiskunnalle samaan aikaan joko suunnaton uhka tai valtava mahdollisuus. Kummaksi se päättyy – se riippuu siitä, uskallammeko tehdä oikeat päätökset ajoissa.

Uudenmaan Keskustanuoret vaatii, että valtioneuvostoon perustetaan tulevaisuus- ja teknologiaministerin salkku.

Tulevaisuus- ja teknologiaministerin tärkeintä tehtäväkenttää olisi sekä suomalaisen että eurooppalaisen tekoälylainsäädännön kehittäminen. Tehtäväaluetta täydentäisi suomalaisten teknologiakeskittymien vahvistaminen aktiivisella elinkeino-, korkeakoulu- ja tutkimuspolitiikalla sekä tekoälytutkimuksen edistäminen niin suomalaisella kuin eurooppalaisella tasolla.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Keskustanuorten mielestä Suomessa on oltava tulevaisuudessa ministeri, jonka päätehtävänä on valmistautua tulevaisuuden murrokseen. Tekoäly, robotisaatio ja digitalisaatio tulevat mullistamaan koko työmarkkinan seuraavien vuosikymmenien aikana. On Suomen selviytymisen kannalta elintärkeää, että panostamme tähän kehitykseen täysillä jo alusta alkaen.

Emme koe mahdollisimman vähäistä ministerimäärää muutenkaan ideaalina, joten emme näe myöskään minkäänlaista estettä ministereiden määrän lisäämiseen. Ministerien määrän vähetessä ministerien käytettävissä oleva työpanos kuitenkin pysyy samana, jolloin asiat joko jäävät tekemättä tai valuvat harmaisiin byrokratian rattaisiin. Vähäisemmän ministerimäärän näkyvin saavutus on tähän asti ollut ministereiden lisääntynyt työöupumus. Poliittinen ohjaus tarvitsee riittävästi ministereitä toimiakseen. Suomen kannalta olisi katastrofaalista, jos yhteiskuntamme onnistuisi nukkumaan tekoälyn mahdollisuuksien ohi.

4.Uudenmaan Keskustanuoret: Lukiokirjojen hintoja alennettava

Suomen lukiolaisten liiton laskelmien mukaan lukiokirjoista kertyy opiskelijalle kustannuksia noin 1850€ lukion aikana. Uudenmaan Keskustanuoret on huolissaan siitä, ettei kaikilla nuorilla ole tasavertaista mahdollisuutta osallistua lukio-opetukseen. Lisäksi lukiokirjojen kohdalla vapaa kilpailu ei toteudu käytännössä, sillä opiskelijat valitsevat kirjasarjojen välillä opettajan päätöksen

perusteella, eivätkä itse esimerkiksi halvimman hinnan perusteella. Lukiokirjojen hintoja on siis alennettava muilla tavoilla.

Yksi vaihtoehto olisi lukion oppikirjoille säädettävä hintakatto, jolla pystyttäisiin rajoittamaan lukiokirjojen hintoja. Uudet painetut kirjat tai digikirjat eivät saisi maksaa esimerkiksi 20€ enempää. Lisäksi yhdellä maksulla pitäisi saada koko lukio-opiskelun ajan kestävä digikirjan lisenssi, jotta opiskelija voi käyttää kirjaa myös valmistautuessaan ylioppilaskokeisiin, eikä hänen tarvitsisi ostaa uutta 3 kk kestävästä lisenssiä tätä varten.

Toinen vaihtoehto olisi, että oppimateriaalien tekeminen siirrettäisiin kustannusosakeyhtiöltä opetushallitukselle. Opetushallitukseen perustettaisiin yksikkö, joka vastaa oppimateriaalien tekemisestä. Tämä yksikkö toimisi yhteistyössä opetussuunnitelman laatijoiden kanssa, jotta varmistetaan, että oppimateriaalit noudattavat opetussuunnitelman linjauksia mahdollisimman hyvin. Opetushallituksen oppimateriaalit voisivat sisältää erilaisia opetusvideoita, tekstejä ja muuta havainnollistavaa materiaalia. Materiaalit jaettaisiin digipalvelussa, jonne opiskelijat kirjautuisivat. Näiden oppimateriaalien päivittäminen ja virheiden korjaaminen tapahtuisi nopeasti digiympäristössä. Näin päästäisiin eroon myös oppikirjojen painosten uusimisesta. Tällä menetelmällä voitaisiin saada säästöjä myös ala- ja yläasteen oppimateriaalien kustannuksiin.

Uudenmaan keskustanuoret esittää, että Keskustanuoret ryhtyy aktiivisesti ajamaan näiden vaihtoehtojen toteutusten selvittämistä.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

Keskustanuoret haluaa aidosti maksuttoman toisen asteen Suomeen. Olemme huolissamme eriarvoistumisesta toisella asteella ja siitä, ettei kaikilla ole tasavertaista mahdollisuutta osallistua enää koulutukseen. Aloitteen esittämät toimenpiteet eivät kuitenkaan ole riittäviä. Saadaksemme aidosti maksuttoman toisen asteen emme voi tyytyä välimallin ratkaisuihin. Aloitteen esittämä maksukatto on myös ongelmallinen, sillä se vähentäisi kilpailua oppikirjamarkkinoilla. Terve kilpailu pitää oppikirjojen laadun korkealla. Aloitteen esittämä suunta on kuitenkin oikea ja tuemme kehitystä digitaalisiin oppikirjoihin.

5.Etelä-Savon Keskustanuoret: Koulumatkojen enimmäispituudeksi 1,5 tuntia

Etelä-Savon Keskustanuoret vaatii, että Suomessa pyritään EU:n suositukseen, jonka mukaan koulumatkoihin saa mennä päivässä korkeintaan 1,5 tuntia.

Suomessa on viimeisten vuosien aikana lakkautettu kouluja rankalla kädellä. Tämän vuoksi lasten koulumatkat ovat kasvaneet kohtuuttomiksi, jopa 2,5 tuntiin päivässä. Aika on pois levosta, harrastuksista ja oppimisesta. Ei siis ihme, että osassa Suomea myös PISA-tulokset ovat olleet laskusuunnassa ja Suomeen on syntynyt alueellisia osaamiseroja. Tämä on äärimmäisen huolestuttava kehityssuunta, joka vaikuttaa paitsi lasten terveyteen, myös maakuntien houkuttelevuuteen ja tulevaan osaamiseen.

Suomessa tulee reagoida tähän kehitykseen ennen kuin on liian myöhäistä. Jokaiselle lapselle on turvattava yhtäläiset mahdollisuudet käydä peruskoulua inhimillisellä koulumatkalla. On ajateltava lasten etua.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

On tärkeää, että kaikki lapset ovat yhdenvertaisessa asemassa koulua käydessään, asuinpaikastaan riippumatta. Nykyisin lain mukaan alakoulussa koulumatkat saavat kestää 2,5 tuntia ja yläkoulussa 3 tuntia, ja tämä koulukyyteihin käytetty aika vaikuttaa suoraan lasten hyvinvointiin, jaksamiseen ja vapaa-ajan mahdollisuuksiin.

Keskustanuoret näkevät kysymyksen arvovalintana. Määrittelemällä selkeän, yhteismitallisen ajan koulumatkoille koko Suomeen, estämme Suomen sisäistä eriarvoistumista ja varmistamme, että kaikkialla Suomessa on myös jatkossa yhdenvertaiset sivistykselliset mahdollisuudet elää.

6.Lapin Keskustanuoret: Alueellistaminen nostettava keskiöön

Suomen Keskusta haluaa pitää koko Suomen asuttuna ja elinvoimaisena. Nykyisen keskustavetoisen hallituksen toimet ovat kurittaneet ennen kaikkea seutukuntia. Valtiollisia työpaikkoja on viety pienemmiltä paikkakunnilta suuriin. Tällainen kehityssuunta ei palvele pienten kuntien elinvoimaa, vaan päinvastoin kiihdyttää poismuuttoa katoavien työpaikkojen vuoksi. Vaikka Uudellamaalla asuu hieman alle 30% koko maan väestöstä, on siellä hieman yli 40% valtion työpaikoista.

Viranomaistoimintojen keskittäminen Helsinkiin ja pääkaupunkiseudulle heikentää viranomaisten läsnäoloa koko maassa ja edesauttaa köyhdyttämään työpaikkoja muualla kuin suurimmissa kaupungeissa. Valtion raportointipalvelu Netran mukaan vuonna 2017 valtion palveluksessa oleva henkilöstömäärä on lisääntynyt Helsingissä ja Uudellamaalla noin parilla sadalla, kun muualla maassa henkilömäärä on vähentynyt yhteensä yli 700:lla.

Lapin Keskustanuoret vaativat Keskustaa tekemään vastuullista hallituspolitiikkaa, jossa koko maan elinvoimaisena pitäminen ei ole vain korulause periaateohjelmassa, vaan siitä pidetään myös käytännössä kiinni luomalla valtiollisia työpaikkoja maakuntiin.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Keskustanuoret vaatii Keskustaa tekemään vastuullista hallituspolitiikkaa myös alueellistamispolitiikassa. Ruotsi ja Norja ovat alueellistaneet valtion työpaikkoja ja Keskustanuoret näkee saman mahdollisuuden myös Suomessa. Keskustanuoret tiedostaa sen, että esimerkiksi ministeriöt sijaitsevat Helsingissä ja osaa virastoista ei kannata siirtää maakuntiin. Erityisesti uusia virastoja perustettaessa tulee kuitenkin tutkia mahdollisuuksia perustaa virasto muualle Suomeen. Virastoja ei saa myöskään keskittää vain maakuntakeskuksiin vaan hajauttaa myös maakuntien sisällä. Valtion virastojen jakautuminen tasaisemmin ympäri Suomen luo työpaikkoja ja elinvoimaa maakuntiin. Lisäksi virastojen kustannukset pääkaupunkiseudun ulkopuolella ovat edullisemmat.

7.Kainuun Keskustanuoret: Pohjoisen alueen kuljetustukea nostettava

Suomi on pitkien välimatkojen maa, jossa teollista tuotantoa harjoitetaan näiden välimatkojen päässä. Suomi ja pohjoiset yritykset tarvitsevat pohjoisen alueen merkittävän kuljetustuen.

Teollisuutta on syntynyt ympäri maata onnistuneen aluepolitiikan, ympäri Suomea sijaitsevien luonnonvarojen sekä sitkeiden yrittäjien ja työntekijöiden ansiosta. Kuitenkin mitä pidempi välimatka tuotteen valmistuksen ja asiakkaan välillä on, sitä enemmän rahtikustannukset lisääntyvät.

Lisäksi on teollisuuden aloja, joissa Suomi kilpailee esimerkiksi Ruotsin kanssa. Ruotsissa yrityksille maksetaan huomattavasti suurempia kuljetustukia kuin Suomessa, ja tämä haittaa suomalaisten yritysten kilpailukykyä samoilla markkinoilla. Ruotsissa kuljetustukien avulla on pystytty pitämään huolta siitä, että tavarat Pohjois-Ruotsista pääsevät kuljetustuen avulla Etelä-Ruotsin markkinoille. Ilman kuljetustukea tavaroiden liikkuminen ei olisi liiketaloudellisesti kannattavaa.

Kuljetustuen avulla on saatu turvattua monille pohjoissuomalaisille yrityksille mahdollisuus viedä tuotteitaan maailmalle, sillä ilman kuljetustukea yrityksillä olisi kaupat jääneet tekemättä. Tällä on myös merkittäviä työllisyysvaikutuksia alueellamme

Kainuun Keskustanuoret esittääkin, että Suomen alueiden kuljetustuet nostetaan vähintään Ruotsin tasolle, jolloin pystymme kilpailemaan viennistä Ruotsin kanssa.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Keskustanuoret haluaa, että ympäri koko Suomessa on mahdollisuus teolliseen toimintaan ja sitä vaativiin maantiekuljetuksiin. Näemme kuljetustukien olevan yksi tärkeä elementti tämän tavoitteen toteuttamiseksi. Haluamme, että Suomen kuljetustuet nostetaan Ruotsin tasolle, jotta naapurimaan yritysten merkittävä kilpailuetu kurotaan umpeen.

8.Kainuun Keskustanuoret: Leipäjonot lyhyemmiksi – Ruoka-avun jakelun tehostaminen koko Suomessa

Ruoka-apu on suomalaisessa hyvinvointivaltiossa laajalle levinnyt ilmiö ja käytäntö. Ruokajonoissa käy eri tutkimusten mukaan viikoittain yli 20 000 suomalaista tai Suomessa oleskelevaa henkilöä ja ruokaa jakavat sadat eri toimijat. Resurssit ovat kuitenkin niukat, minkä vuoksi toimintamallit jäävät usein paikallisiksi ja lyhytkestoisiksi hankkeiksi.

On myös huomioitava, että juuri ruoka-apua tarjoavat matalan kynnyksen paikat ovat niitä, joista yhteiskunnasta tavalla tai toisella syrjään jääneitä ihmisiä olisi mahdollista tavoittaa julkisten palveluiden ja etuuksien piiriin. Tästä hyvänä esimerkkinä on pari vuotta sitten aloitettu Vantaan kaupungin ja seurakuntayhtymän Yhteinen Pöytä-hanke, joka on keskitetyllä hävikkiruokaterminaali-mallillaan onnistunut tehostamaan ja lisäämään hävikkiruuan jakelua Vantaan alueella. Samanaikaisesti se on luonut työpaikkoja vantaalaisille työttömille palkkatuen avulla sekä lisännyt tietoisuutta ruoka-avun merkityksestä muun muassa ruuantuottajien keskuudessa. Hankkeen tuloksena useat isot elintarvikkeiden tuottajat kuten Arla Foods lähtivät mukaan hävikkiruuan jakeluketjuun Vantaalla.

Kainuun Keskustanuoret uskovat, että hävikkiruokaterminaali-malli toimisi samalla lailla muissa kaupungeissa ja kunnissa. Ruoka-apu itsestään ei ratkaise suomalaisen hyvinvointivaltion syvenevää köyhyyteen ja sosiaaliseen eriarvoistumiseen liittyviä ongelmia, mutta ruoka-aputoimintaa kehittämällä voidaan ehkäistä pahimpien pullonkaulojen syntyminen ja saadaan syrjäytyneet ihmiset takaisin yhteiskunnan julkisten palveluiden sekä etuuksien piiriin. Onkin koko Suomen kansakunnan etu, että ruoka-avun jakelua erityisesti hävikkiruokan osalta saadaan tehostettua.

Kainuun Keskustanuoret esittääkin, että Suomen Keskusta lähtee ajamaan muissa kaupungeissa ja kunnissa Vantaan Yhteinen Pöytä-hankkeen kaltaisen hävikkiruokaterminaali-mallin toteuttamista.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Apua tarvitsevien auttaminen on keskustalaisen arvomaailman ydinkysymyksiä. Ruoka-apu on erinomainen ja konkreettinen tapa saada tarpeessa olevat hakeutumaan avun äärelle. Näemme, että ruoka-apu madaltaisi myös muun avun hankkimisen kynnyistä.

Olemme sosiaalisesti vastuullisen puolueen lisäksi ympäristöpuolue. Ylijäämäruoan jakelun tehostaminen on myös ekologisesti ajatellen kestävä ratkaisu.

9.Kainuun Keskustanuoret: Eri liikuntamuotoja ja urheilulajeja ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan liikuntapaikkojen rakentamisessa sekä ylläpitämisessä

Liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Kuntien tulee järjestää liikuntapalveluja eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukea kansalaistoimintaa sekä rakentaa ja ylläpitää liikuntapaikkoja. Liikuntalain kirjain näkyikin siinä, että noin 75 % kaikista liikuntapaikoista on julkisten kuntien omistuksessa. Kuitenkaan kaupungit ja kunnat eivät aina onnistu tehtävissään ylläpitää liikuntapaikkoja tasapuolisesti eri liikunta- ja urheiluharrastukset huomioiden.

Liikuntapaikkojen rakennus-, kunnostus- ja avustuspäätöksissä etusijalla ovat usein joukkueurheilulajit, koska lajeilla on enemmän harrastajia ja niiden katsotaan tarjoavan enemmän lähiliikuntaa ja –terveyttä edistäviä liikuntamahdollisuuksia. Tämä joukkueurheilulajien yliarvostus näkyy siinä, että yksilöurheilulajien liikuntapaikat eivät pysy kaikilta osin kunnossa lajiliittojen ja urheiluseurojen vaatimissa standardeissa. Tämän vuoksi yksilölajien urheiluseurat eivät voi kehittää toimintaansa eteenpäin eivätkä saada näin lisää harrastajia, mikä näkyy pienempinä mahdollisuuksina edistää paikallista lähiliikuntaa ja -terveyttä. Lisäksi se voi aiheuttaa tilanteita, joissa urheiluseurat eivät voi harjoittaa kilpailu-, urheilu- tai muuta liikuntatoimintaa, sillä tarvittavat liikuntapaikat voivat olla jopa vuosikausien käyttökielossa, jos kuntien päättäjät eivät näe niitä tarpeellisina korjattaviksi. Tästä hyvänä esimerkkinä on vuoden 2017 lopussa kilpailukielloon asetettu Kajaanin Vimpelinlaakson yleisurheilukenttä, jota Kajaanin kaupunki ei tule korjaamaan seuraavaan pariin vuoteen.

Kainuun Keskustanuoret esittää, että Suomen Keskustan liikuntapoliittisen ohjelmaan lisätään tavoite pyrkiä edistämään liikuntaharrastusten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista

kunta- sekä maakuntatasoilla. Tavoitteen toteutumiseksi liikuntapoliittisen ohjelmaan tulisi kirjata, ettei eri liikuntamuotoja ja urheilulajeja saa asettaa eriarvoiseen asemaan liikuntapaikkojen rakennus-, kunnostus- ja avustuspäätösten valmistelussa sekä teossa. Keskustalaisten poliitikkojen tulee myötävaikuttaa kaikin tavoin siihen, että monimuotoisen liikunnan ja urheilun harrastaminen on kaikkien suomalaisten etuoikeus, jonka osalta liikuntapaikkojen rakentamiseen, kunnostukseen ja ylläpitoon täytyy löytyä riittävät taloudelliset resurssit kaupungeissa sekä kunnissa.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

Panostuksia eri liikuntamuotoihin harkittaessa on käytännössä jonkinlaista priorisointia aina tehtävä. Harrastajamäärät ovat yksi oleellinen kriteeri resurssien määrää arvioitaessa. On myös otettava huomioon, että mikäli jossakin lajissa halutaan kilpaurheilun puolella menestyä, on siihen erityisesti satsattava.

Keskustanuoret luottavat suomalaisten kuntapäätäjien kykyyn harkita oman kuntansa painotuksia liikuntainvestoinneissa. Jokaisella kunnalla on mahdollisuus erikoistua haluamaansa suuntaan, siten erottua edukseen luomalla kunnalleen erilaisia pehmeitä vetovoimatekijöitä.

10.Kainuun Keskustanuoret: Nuorten opiskelijaterveydenhuollon mielenterveyspalvelut samalle viivalle

Kainuun keskustanuoret vaatii, että mielenterveyspalveluiden saatavuuden suhteen nuorten tulisi olla ympäri Suomen tasa-arvoisia. Tällä hetkellä koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto toisella asteella ja peruskoulussa on velvollinen järjestämään terveydenhoitajan palveluiden lisäksi mielenterveyspalveluita, kuten psykologin palveluita opiskelijalle. Monilla paikkakunnilla opiskelijalle on tarjolla myös psykiatrisen sairaanhoitajan ja kuraattorin palveluita. Opiskelijaterveydenhuollon mielenterveyspalvelun taso vaihtelee Suomessa alueittain, vaikka mielenterveyspalveluiden tulisi olla samantasoisia ympäri Suomen. Käytännössä siis Rovaniemellä ja Espoossa tulisi olla opiskelijoille samanlaiset mahdollisuudet samoihin palveluihin.

Kainuun Keskustanuoret vaatii, että koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon mielenterveyspalvelut ovat kaikkien saavutettavissa ja nuoren on päästävä keskustelemaan mahdollisimman pian mielenterveysongelmiin erikoistuneen sairaanhoitajan kanssa tarpeen vaatiessa. Käynnin päätteeksi sairaanhoitajan tulisi tarpeen mukaan ohjata nuori oikeaan paikkaan, esimerkiksi erikoissairaanhoidon, lääkärille, psykologille tai psykoterapiaan.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Lapsuus ja nuoruus ovat vaiheita, joissa tapahtuu nopeaa fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista kasvua ja kehitystä. Tästä syystä nuorten mielenterveyshäiriöt ovat yleisiä. Tutkimukset osoittavat, että erilaisten mielenterveyspalveluiden tarve on kasvamassa nuorten osalta. Jopa 20–25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä. Tilanne on siis hälyttävä. Oireiden ja häiriöiden ilmenemiseen on puututtava mahdollisimman nopeasti sekä perusteellisesti.

Nykymallissa mielenterveyspalveluiden järjestäminen on pääasiassa kuntien vastuulla, mutta vaativimmat tapaukset hoidetaan usein erikoissairaanhoidon piirissä.

Lain mukaan alle 23 -vuotiaiden hoidon tarpeen arvioinnin edellyttämät tutkimukset sekä mahdollisen erikoislääkärin arviointi on tehtävä kuudessa viikossa lähetteen saapumisesta. Hoidon aloittaminen taas on aloitettava kolmen kuukauden sisällä hoidon tarpeen toteutamisesta. Mielenterveyden häiriöiden hoito toteutetaan usein keskusteluavun sekä lääkityksen yhdistelmällä. Myös erilaiset toiminnalliset hoitomuodot, kuten terapiat, voivat olla osa hoitoa. Psykiatrinen hoito astuu kuvaan vaikeimmissa ja pitkäkestoisimmissa mielenterveydellisten häiriöiden hoidossa.

THL on laatinut mielenterveys- ja päihdetyön menetelmistä suunnatun oppaan opiskeluterveydenhuollolle. Opas käsittelee mielenterveydellisten häiriöiden ehkäisyä ja havaitsemisen menetelmiä sekä määrittelyjä tuen tarpeellisuuteen. THL:n oppaan mukaan mielenterveyspalvelut ovat keskeinen osa opiskeluterveydenhuoltoa, ja näin myös Keskustanuoret näkee asian.

Keskustanuoret haluaa ehdottomasti olla edistämässä nuorten hyvinvointia kaikilla tasoilla. Toimivat mielenterveyspalvelut ovat kaikkien nuorten oikeus. Kouluasteesta, sosio-ekonomisesta taustasta ja asuinpaikasta riippumatta.

11.Kainuun Keskustanuoret: Kaikille nuorille yhdenvertaiset mielenterveyspalvelut

Kainuun keskustanuoret vaatii nuorille, jotka eivät opiskele, mielenterveyspalveluiden tasa-arvoisuutta opiskelevien nuorten kanssa. Kaikkien nuorten tulee saada psykologin, kuraattorin, psykiatrisen sairaanhoitajan ja terveydenhoitajan palveluita statuksestaan riippumatta.

Jos nuori ei opiskele, hän voi ottaa yhteyttä omaan terveyskeskukseen ja saada parhaimmillaan ajan sairaanhoitajalle päivän, parin päivän tai viikon päähän, mutta tämä ei riitä. Nuorten, jotka eivät opiskele, tulee saada mahdollisimman nopeasti mielenterveyspalveluita. Viikon päässä oleva aika ei auta nuorta, jolla on ollut mielenterveysongelmia jo pidempään. Nuoret, jotka eivät opiskele, tulee tarpeen mukaan ohjata sairaanhoitajan käynnin päätteeksi oikeaan paikkaan esimerkiksi erikoissairaanhoidon, lääkärille, psykologille tai psykoterapiaan. Nuorten tulee saada mielenterveyspalveluita riittävän nopeasti. Mielenterveyspalveluita tulisi saada niin sanotusti yhdeltä luukulta.

Kainuun keskustanuoret tahtovat, että mielenterveyspalvelut ovat yhdenvertaisesti kaikkien nuorten saavutettavissa.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Katso vastaus aloitteeseen 10.

12.Pohjois-Savon Keskustanuoret: Nuoret kivuttomasti mielenterveyspalveluiden piiriin

Pohjois-Savon Keskustanuoret vaativat, että nuorten pääsy mielenterveyspalveluihin säilyy hyvänä ja kynnyks hakeutua palveluiden pariin madaltuu sosiaali- ja terveysuudistuksessa.

Vaikka YK:n tuoreimman tutkimuksen mukaan Suomi on maailman onnellisin maa, maassamme esiintyy paljon pahoinvointia. Pahoinvointi painottuu suurimmaksi osaksi suomalaisten mielenterveydellisiin ongelmiin. Nuoret tarvitsevat yhä enemmän tukea ahdistuksen ja ulkopuolelta tulevan paineen käsittelyyn. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi erilaiset elämänkriisit kuten vanhempien avioero tai oman läheisen masentuneisuus. Pohjois-Savon Keskustanuoret kokevat, että maakunnan täytyy turvata nuorten mielenterveyspalveluiden saatavuus ja lisätä niiden resursseja.

Vaadimme, että tulevaisuuden maakunta pitää huolta alueensa nuorista. Maakunnan vastuu on tiedottaa palveluistaan henkilökohtaisesti jokaista maakunnan nuorta kootulla infopakettilla joko kirjeitse tai sähköpostilla. Tiedon on myös oltava saatavilla kynnyksettömästi alueen oppilaitoksissa. Se onko nuori työtön, opiskelija, työssäkäyvä, perheellinen tai maahanmuuttajataustainen ei saa vaikuttaa mielenterveyspalveluiden piiriin pääsyyn.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Katso vastaus aloitteeseen 10.

Keskustanuoret nostaa yhdeksi kantavaksi teemakseen maakuntavaaleissa nuorten mielenterveyspalvelut. Mitä aikaisemmin tartumme lasten ja nuorten mielenterveysongelmiin, sen paremmin varmistamme heidän toimintakykynsä myös tulevaisuudessa. Nuoriin panostaminen on panostus tulevaisuuteen.

13. Helsingin Keskustanuoret: Varhaista keskusteluapua nuorille mielenterveyden tukemiseksi

Helsingin Keskustanuoret esittää, että jokaiselle nuorelle tulee olla tarjolla mielenterveyttä tukevaa keskusteluapua varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi hänen arkiympäristössään, kuten koulussa. Kokemuksen omasta tuen tarpeesta tulee olla riittävä syy keskusteluavun saamiseksi, eikä nuoren tulisi joutua hankkimaan lähetettä tai jonottamaan useita viikkoja.

Noin 20-25 prosenttia suomalaisista nuorista sairastaa vuosittain mielenterveyden häiriötä ja mielenterveyden häiriöt ovat merkittävin nuorten toimintakykyä heikentävä sairausryhmä. Läheteiden määrä nuorisopsykiatriseen erikoissairaanhoidon on voimakkaasti noussut viime aikoina, kun nuoret yhä useammin hakevat apua.

Ennaltaehkäisevä apu on inhimillisesti sekä taloudellisesti paras ratkaisu, sillä ongelmat eivät ehdi silloin syventyä. Erikoissairaanhoidon ei usein tarvita, jos apu tulee riittävän varhain. Esimerkiksi koulupsykologien, -kuraattoreiden ja -terveydenhoitajien Espoon kouluissa masennukseen tarjoaman kuuden kerran lyhytterapiajakson jälkeen huomattiin, että vain kahdeksan prosenttia sitä saaneista tarvitsi lopulta ohjausta erikoissairaanhoidon. Yleisestikin lyhytkestoisien psykoterapian

avulla noin puolet psyykkisistä häiriöistä kärsivistä potilaista toipuu ja vielä useammat hyötyvät hoidosta.

Mielenterveyden häiriöiden kohdalla hoitoa toteutetaan usein kuntoutuspsykoterapiana, johon pääseminen vie useita kuukausia. Psykkisesti vaikeassa tilanteessa jokainen päivä hoidon odottamista on sairastavan kannalta raskas. Ilman lähipiirin henkistä ja taloudellisesti tukea moni ei pysty hankkimaan apua ennen kuntoutuspsykoterapiaan pääsemistä, eivätkä voimavarat välttämättä riitä lopulta kuntoutuspsykoterapian hakemiseen. Tutkittaessa 1987-ikäluokkaa huomattiin, että kuntoutuspsykoterapian käyttö onkin yhteydessä vanhemman korkeakoulutukseen. Hoidon ja avun epätasa-arvoinen saaminen lisää yhteiskunnallista eriarvoisuutta.

Jokaisella nuorella tulee olla oikeus mielenterveyteen, sillä se on työ- ja toimintakyvyn sekä elämänlaadun perusta. Yksilön hyvinvointi on yhteiskunnan menestyksen kivijalka, eikä väestön ikääntyessä Suomella ole varaa menettää yhtään nuorta.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Katso vastaus aloitteeseen 10.

14.Pirkanmaan keskustanuoret: Lisää mielenterveyspalveluita

Tässä yhteiskunnassa sana mielenterveydellinen ongelma on tabu, asia josta vaietaan, ja tämän vaikenemisen kulttuurin vuoksi pitäisi olla enemmän matalan kynnyksen paikkoja joihin lapsi ja nuori varsinkin voi mennä ilman kiusaamisen pelkoa. Tämä asennoituminen ja ongelmien kasvaminen mahdottomaksi voidaan estää, siten että olisi niin perheille kuin yksilöillekin enemmän sellaista palvelua, joka voisi sijaita esimerkiksi oman koulu/työpaikan läheisyydessä.

Yksilöllisten elämäntilanteiden vuoksi on erittäin tärkeää kuunnella, olla läsnä ja aktiivinen aikuinen myös siellä koulumaailmassa, jossa mahdollisimman varhain huomattaisiin ja puututtaisiin mielenterveyden ongelmiin. Suomeen tarvitaan myös ammattiauttajien apua, joita on maassamme aivan liian vähän.

Emme halua terveydellisten asioiden olevan niin isoja asioita ettei valtiolla ole niihin rahaa. Taloudellinen investointi muun muassa julkisiin mielenterveyspalveluihin pitää nähdä sijoituksena tulevaisuuteen eikä ainoastaan menona.

Apua tarvitsevien pitää tietää ennalta millaista apua on tarjolla. Tarvitsemme maahamme enemmän sosionomeja, koulukuraattoreja, laillistettuja terapeutteja ja psykiatreja julkiselle puolelle. Valtion täytyy pitää kiinni siitä, että psyykettä korjaavia terveyspalveluja on nykyistä enemmän.

Pirkanmaan keskustanuoret vaativat keskustanuoria tekemään terveystalouden ohjelman jossa myös psyykinen puoli huomioidaan.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

Keskustanuoret yhtyy vahvasti aloitteen henkeen, katso vastaus aloitteeseen 10.

Keskustanuoret näkee, että myös kolmannen sektorin toimijat ovat avainasemassa ehkäisemässä nuorten mielenterveydellisiä ongelmia. Keskustanuorilla ei kuitenkaan ole vuonna 2018 resursseja tehdä täysimittaista terveystoimintaa ohjelmatyötä. Terveystoimintaa voidaan kuitenkin tehdä oma, merkittävä osuutensa eduskuntavaaliohjelmassa.

15.Kainuun Keskustanuoret: Liikuntasetelit yli 70-vuotiaille

Kainuun keskustanuoret esittävät yli 70-vuotiaille maksuttomia kuntosali- ja ryhmäliikunta käyntejä. Tällä hetkellä esimerkiksi Kajaanin kaupungilla on käytössä Liikuntapassi 70+, joka oikeuttaa yli 70 vuotiaat 1,5 euron tukeen per käyntikerta tietyillä kuntosaleilla. Kainuun Keskustanuorten ajatus olisi, että yli 70- vuotiaille tarjottaisiin mahdollisuus käyttää kuntosali- ja liikuntapalveluita maksutta. Yhtenä vaihtoehtona olisi esimerkiksi liikuntaseteli joka oikeuttaisi 12 ilmaiseen käynti kertaan kuukaudessa, joka tekisi 3 käyntikertaa viikkoa kohden. Ikäihmisten liikuntaa koskevien suositusten mukaan lihasvoimaa, tasapainoa ja notkeutta suositellaan ikäihmisille harjoitettavaksi 2–3 kertaa viikossa.

Säännöllisen liikunnan avulla on mahdollista vähentää vanhenemiseen liittyvien muutosten voimakkuutta ja seurauksia. Liikuntaa koskevan Käypä hoito -suosituksen mukaan liikunta on yksi keskeisistä elementeistä sydän- ja verisuonitautien, tyypin 2-diabeteksen, keuhkosairauksien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa. Ei myöskään tule unohtaa liikunnan merkitystä mielen vireyden ylläpidossakaan. Käypä hoito -suosituksen mukaan ikäihmiset hyötyvät erityisesti siitä, että liikunta hidastaa lihaskatoa sekä lihasvoiman ja kestävyuden pienenemistä, notkeuden vähenemistä sekä tasapainon ja kävelykyvyn huononemista.

Kainuun Keskustanuoret esittääkin yli 70-vuotiaille maksutonta liikuntaseteliä, sillä tukemalla ikäihmisten liikuntaa voitaisiin vaikuttaa myös terveydenhuollon kustannuksiin ennaltaehkäisevästi.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Yksi Keskustanuorten arvoista on ylisukupolvisuus. Siksi haluamme edistää myös ikääntyvien asiaa. Sosiaali- ja terveysuudistuksen jälkeen kuntien tehtäväksi jää ennaltaehkäisevä ja terveyttä edistävä toiminta. Ikääntyvien ihmisten liikuntapassi sopisi hyvin kunnan tarjontaan, koska sillä voitaisiin ehkäistä helposti ja edullisesti isoja sairaanhoitokuluja. Keskustanuoret haluaa edistää ikäihmisten terveyttä ja vireyttä.

16.Kainuun Keskustanuoret: Suomen tiet kuntoon!

Suomen valtiolla on useita teitä omistuksessaan ja niiden ylläpito on joillakin osuuksilla jäänyt vähäiseksi. Tiet rappeutuvat ja aiheuttavat näin ollen vaaratilanteita niin ajajille kuin sivullisille. Myös ajoneuvojen kunto on koetuksilla näillä tieosuuksilla.

Tällä hetkellä korjaukset kohdistuvat vilkkaille tieosuuksille, mutta syrjäiset tieosuudet on jätetty omaan arvoonsa, vaikka niilläkin liikkuu autoja ja kevyttä liikennettä.

Kainuun Keskustanuoret esittää, että Suomen valtion teiden kuntoon panostetaan enemmän ja kartoitetaan, mitkä tieosuudet vaativat pikaista korjausta. Kainuun keskustanuoret esittää edelleen, että väliportaattien poistetaan ja tienhoitoon tarkoitettu raha kohdennetaan tienhoitoon, ei kolmansille osapuolille.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Huoli teiden kunnosta on aiheellinen. Useat tiet ovat päässeet todella huonoon kuntoon, mikä vaarantaa niin kuljettajan kuin muutkin tiellä liikkujat. Kuitenkin Suomen valtion teiden korjausvelka on suuri, joka vaikuttaa siihen millä kapasiteetilla teitä voidaan kunnostaa. Keskustanuoret vaatii hallitusta löytämään ratkaisuja korjausvelan lyhentämiseen ja kiinnittämään huomiota myös syrjäseutujen teiden kunnostamiseen.

17.Pohjois-Karjalan Keskustanuoret: Hiilineutraalit maakunnat

Keskustalaisia arvoja ovat ylisukupolvisuus ja kestävä luontosuhde. Näin ollen ilmastonmuutoksen torjuntaa tulee edistää alueellisella tasolla. Erityisesti nyt, kun uudet maakunnat astuvat voimaan.

Pohjois-Karjalan Keskustanuoret esittää Keskustanuorten maakuntavaaliohjelmaan "Hiilineutraalit maakunnat" -kokonaisuus. Maakuntien tulee strategiassaan tavoitella hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Hiilineutraaliudella tarkoitetaan sitä, että tuotetaan sen verran hiilidioksidipäästöjä kuin pystytään sitomaan ja tarkastelua tulee tehdä tuotteen tai systeemin koko elinkaaren ajalta.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Vuonna 2017 ministeri Tiilikainen väläytti tavoitetta hiilineutraalista yhteiskunnasta viimeistään vuoteen 2045 mennessä. Myös Suomen itsenäisyyden juhlarahaston (Sitra) yksi teemoista on Hiilineutraali kiertotalous, jonka alle on käynnistetty avainalue Hiilineutraali teollisuus. Tämän suuntaista koko Suomea kattavaa tavoitetta on hyvä vauhdittaa ohjaamalla maakuntia kohti hiilineutraaliutta heti toimintansa alusta alkaen. Tällä on myös mahdollisesti positiivinen ryhmäpaineen luoma vaikutus yksittäisten kuntien suhtautumisessa aiheeseen. Nuorilla on jälleen mahdollista olla edelläkävijöinä viemässä omaa kotiseutuaan kohti laajemmin ympäristön huomioivaa huomista!

18.Pohjois-Pohjanmaan Keskustanuoret: Kouluverkon tulee olla maan kattava myös tulevaisuudessa!

Pohjois-Pohjanmaan Keskustanuoret esittävät, että Keskustanuorten on otettava yhdeksi koulutuspolitiikan kärkiteemaksi koulutuksen saavutettavuuden parantamisen. On arvojemme mukaista, että olemme rakentamassa yhteiskuntaa, jossa koulutus on helposti saavutettavissa peruskoulusta korkeakouluun.

Tänä päivänä lapsen tai nuoren koulumatka voi kestää jopa tunteja. On tärkeää turvata jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus suorittaa peruskoulu sekä toisen asteen tutkinto, niin ettei koulumatkasta aiheudu haittaa opiskelulle. Toisen asteen oppilaitoksia tulee olla kattavasti koko Suomessa eikä saa olla alueita, joissa toisen asteen oppilaitosta ei ole.

Me Pohjois-Pohjanmaan Keskustanuoret uskomme kattavaan kouluverkkoon, jossa nuoren ei ole pakko muuttaa kotoaan kaukana sijaitsevan opiskelupaikan vuoksi.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Katso vastaus aloitteeseen 5.

Jokaisella nuorella tulee olla mahdollisuus käydä myös toinen aste niin, ettei se edellytä muuttamista pois lapsuudenkodista. Kattavalla kouluverkolla takaamme, että Suomi pysyy myös jatkossa koulutuksen kärkimaana maailmassa.

19.Pirkanmaan keskustanuoret: Bordellit laillistettava Suomessa

Järjestäytynyt bordellitoiminta on laillistettava Suomessakin. Tällä hetkellä seksin ostaminen on laillista Suomessa, mutta järjestäytyneisyydellä siihen saataisiin lain takaama valvonta. Tällä hetkellä valvonnan puute on seksikaupan ongelma. Ihmis- ja huumekauppa rehoittaa seksibisneksen ympärillä. Seksityöläisten terveys on aina uhattuna valvomattomissa olosuhteissa. Säännölliset terveystarkastukset työntekijöille ovat välttämättömiä, jotta pystytään ehkäisemään seksitautien leviäminen, myös asiakkaiden on todennettava taudittomuutensa. Seksityöläiset joutuvat tällä hetkellä työskentelemään kotoa käsin ja he joutuvat ottamaan asiakkaat vastaan kotona, mikä on aina suuri turvallisuusriski. Laillisissa bordelleissa olisi aina järjestyksenvalvoja paikalla, joka huolehtisi työympäristön turvallisuudesta. Pirkanmaan keskustanuoret muistuttaa Suomen keskustanuoria, että bordellien laillistaminen lisää valvontaa, takaa seksityöläisten oikeudet ja poistaa ihmiskaupan haittoja.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Keskustanuoret näkee tärkeinä ihmisoikeudet sekä ihmisen omasta tahdosta harjoitettavan elinkeinon harjoittamiseen turvallisessa ympäristössä ilman väkivallan uhkaa. Bordellien laillistamisen myötä seksityöläiset pääsisivät lain suojaan sekä heille olisi helpompaa tarjota terveys- sekä testauspalveluita, sekä kynnys niiden käyttöön madaltuisi. Valtio pääsisi keräämään työnteosta verotuloja, joka olisi osaksi pois myös järjestäytyneestä rikollisuudesta, sekä

seksityöläiset pääsisivät eläkejärjestelmän piiriin. Keskustanuoret näkee AIDSin vastaisen työn tekemisen ja AIDSin leviämisen ehkäisyyn myös hyvin painavana perusteena bordellien laillistamisen puolesta.

Nykyinen lainsäädäntö edellyttää, että seksin myyntiin tapahtuu joko myyjän tai ostajan asunnossa, tai muutoin kyse on laittomasta parituksesta. Tämä muodostaa merkittävän turvallisuusriskin seksin myyjälle, sillä tilat ovat yksityisiä eikä niissä ole mahdollista järjestää riittävää valvontaa. Laillisessa bordellissa tulisi Keskustanuorten mukaan järjestää myös seksin myyjän turvallisuus. Jokaisella työtä tekevällä, alasta riippumatta, on oltava oikeus turvalliseen työympäristöön.

Keskustanuoret on jo aiemmin linjannut, että seksin myyntiä ei tule yrittää kieltää, vaan sen haittoja on pyrittävä ehkäisemään. Tarvitsemme sellaista hyvinvointipolitiikkaa, ettei kukaan joudu seksityöläiseksi vastoin omaa tahtoaan. Lisäksi tarvitsemme aktiivista tukea sellaisille seksityöläisille, jotka haluavat hakeutua pois alalta. Bordellien laillistaminen on luonnollinen jatko tälle Keskustanuorten linjalle, sillä tällä tavoin voimme organisoida seksityön valvottuun ja turvalliseen tilaan.

20.Pirkanmaan Keskustanuoret: Kannabiksen käytön laillistaminen

Pirkanmaan Keskustanuoret kyseenalaistavat huumausaineiden täyskiellon realistisuuden ja järkevyyden vaatien kannabiksen laillistamista Suomessa. YK:ta lähellä olevan elimen, Kansainvälisen huumausaineiden valvontalautakunnan (INCB) vuosiraportissakin todettiin 2.3.2016, että sota huumeita vastaan on ohi, ja tulevaisuudessa kansalaisten terveys ja hyvinvointi sekä ihmisoikeudet pitää asettaa etusijalle.

Coloradon osavaltiossa Yhdysvalloissa viihdekäyttöön kannabis laillistettiin maaliskuussa 2012. Laki laitettiin toimeen tammikuussa 2014. Kannabista saa kasvattaa, pitää hallussa ja myydä. Laillistamisen seurauksena rikollisuus väheni, vankilatuomiot vähenivät, mutta verotulot kasvoivat roimasti. Vuodesta 2014 vuoden 2017 puoleenväliin mennessä on Colorado kerännyt kannabiksesta erinäisinä lisenssi- ja verotuloina yli 500 miljoona dollaria. Tästä leijonanosa tulee viihdekäyttöön tarkoitettusta kannabiksesta. 500 miljoonaa dollaria on lähes yksi prosentti Suomen valtion vuoden 2017 budjetista.

Jokainen kannabiksen myynnistä saatu dollari on pois järjestäytyneeltä rikollisuudelta ja sen tukemiselta. Coloradossa asuu noin 5,35 miljoonaa ihmistä, joka vastaa lähestulkoon Suomen asukasmäärää. Kannabiksen viihdekäytöstä on tullut monille osavaltioille tärkeä asia ja viimeisimpänä osavaltiona laillistamisen kelkkaan hyppäsi Kalifornia. Pirkanmaan Keskustanuoret nyökkäilevät tälle hyväksyvästi. Yleiseksi ikärajaksi on muodostumassa 21-vuotta, jonka Pirkanmaan Keskustanuoret näkevät vastuuntuntoiseksi ikärajaksi. Suomessa kannabiksen käyttö on ollut jatkuvassa nousussa 2000-luvun alusta lähtien. Kannabiksen käytön kasvu on ollut vakaata ja varmaa. Nykyinen päihdevalistus ei ole pystynyt kitkemään käytön kasvua. Käytön kasvaessa nopeasti tasaisesti, ei hoitoon ohjautuvien määrä ole kuitenkaan noussut, vaan pikemminkin laskenut. Kannabiksen laillistaminen estäisi Suomessakin lahjakkaita nuoria syrjäytymästä huumekekeilujen jälkeen huumausainemerkinnän saatuaan. Syrjäytynyt nuori on kallis ja hänen tulevaisuutensa vaikeutuu. Siirryttäisiin niin sanottuun sivistyneeseen päihteiden käyttöön. Fiksuihin nuoriin ja nuoriin aikuisiin on voitava luottaa.

Aikuisen ihmisen tulee voida vapaasti valita, mikä päihde sopii hänelle parhaiten. Korostamme yksilönvapautta.

Verotuloista kertyneitä tuloja voidaan kohdistaa päihdehuoltoon, sivistykseen, haittojen ennaltaehkäisyyn ja valistamiseen. Säästyneet poliisin resurssit voidaan kohdistaa tehokkaammin kovien huumeiden ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan. Mahdolliset mielenterveyshaitat käsiteltäisiin tapauskohtaisesti. Kyse on perustavanlaatuisesta yksilönvapaudesta ja valtavista verotuloista. Huumeeton maailma on utopiaa. Huumeita käyttävät joka yhteiskuntaluokasta ovat ihmiset. Olisi siis syytä avata ajatukset myös kannabiksen laillistamisen hyödyistä sekä pohtia asetuksia sääntöineen kannabiksen käytölle ja myynnille.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

Päihdepolitiikalla tulee pyrkiä siihen, että kynnyks huumeiden käyttöön pysyy mahdollisimman korkealla. Tarjonnan lisäämisen on todettu kasvattavan kysynnän määrää. Huumeiden, kuten myös kannabiksen, on todettu aiheuttavan merkittäviä psyykkisiä oireita, eritoten jos siihen on olemassa geneettinen taipumus. Tätä taipumusta ei pystytä toteamaan etukäteen aukottomasti.

Huumeiden käytön rajaaminen niin sanottuun viihdekäyttöön voi olla joillekin ihmisille mahdollista, joskaan ei sekään täysin haitatonta. Huumeekokeiluista voi kuitenkin seurata yksilöille koko loppuelämää merkittävästi haittaavia ongelmia. Ihmisen terveys ja elämänlaatu on liian suuri hinta maksettavaksi kannabiksen laillistamisesta. Keskustanuoret kuitenkin suhtautuu avoimesti lääkekannabiksen käytön lisäämiseen lääketieteellisen valvonnan alaisuudessa.

21.Pirkanmaan keskustanuoret: Kehitysapuraha nostettava 1 prosenttiin bruttokansantuotteesta seuraavan 4 vuoden aikana

Suomen talouden realiteetit ovat kääntyneet viimeisen vuoden aikana nousuun ja yhä useampi Suomessa asuva saa nauttia talouden kasvusta ja paremmasta elintasosta. Meillä on enemmän resursseja käytettävänä ja meidän tulee muistaa myös muuta maailmaa. Pirkanmaan keskustanuoret ehdottavatkin, että kehitysapuraha on nostettava 1 prosenttiin bruttokansantuotteesta seuraavan 4 vuoden aikana.

Maailmassa on useita alueita, joissa elintaso on todella alhainen ja absoluuttinen köyhyys vaivaa suurta osaa sen alueen väestöstä. Suurimmat tämänkaltaiset alueet sijaitsevat Afrikassa ja Lähi-Idässä. Näillä alueilla etenkin lasten, nuorten, vähemmistöjen ja naisten asema yhteiskunnassa on huono ja alistettu. Kehitysapurahan nostolla me voimme auttaa näitä yhteiskunnan alkuja nousemaan kohti tasavertaisempaa ideaalia.

Afrikasta ja Lähi-Idästä on tullut menetettyjen mahdollisuuksien maanosat ja nyt on aika muuttaa asia. Meidän tulee mahdollistaa, että jokainen ihminen pääsee näyttämään potentiaalinsa. Pirkanmaan keskustanuoret painottavat kuitenkin, että kehitysapurahat tulee käyttää vastuullisesti. Rahalla tulee esimerkiksi kouluttaa paikallista väestöä, hankkia tarvittavaa tietotekniikkaa, parantaa infrastruktuuria, sekä kehittää alueiden ruoka- ja energiaomavaraisuutta.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

Suomi on leikannut kehitysapubudjettiaan tällä vaalikaudella ja sen osuus bruttokansantuotteesta on nyt 0,38% eli noin 819 miljoonaa euroa (vuoden 2016 BKT). YK:n tavoite on 0,7% bruttokansantuotteesta, mikä tarkoittaisi Suomen osalta jo noin 1,5 miljardin euron summaa. Lupaavasta talouskasvusta huolimatta emme pidä kuitenkaan realistisena tavoitteena kehitysavun nostamista 1%, joka tarkoittaisi 2,156 miljardin euron panostusta Suomelta, joka on noin 1,3 miljardia euroa enemmän, kuin mitä käytämme tällä hetkellä. Luonnollisesti tämä summa olisi jostain muualta pois.

Kehitysapu on kuitenkin todella tärkeää, koska sillä voimme niin puuttua kuin ehkäistä mahdollisia ongelmia ja haasteita paikan päällä kohdemaissa, joten Keskustanuoret vaatii että kehitysapuraha nostetaan takaisin YK:n tavoitetasolle eli 0,7%.

22.Pirkanmaan keskustanuoret: Lastensuojelua kehitettävä

Perhe-palvelujen painopiste on siirtynyt ennaltaehkäiseviin palveluihin ja tavoitteena on turvata riittävä tuki kotiin. Lastensuojelu on viimesijainen tuki, kun peruspalvelut eivät ole pystyneet vastaamaan lapsen tarpeisiin. Lastensuojelulla on viime kädessä velvollisuus erottaa lapsi perheestään, jos tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömäksi tai lapsi on välittömässä vaarassa. Tämä tarkoittaa lapsen sijoitusta kodin ulkopuolelle. Perheiden tukemiseen sekä lasten ja nuorten palveluihin on panostettava. Lapsella tulee olla oikeus asua ensisijaisesti omassa kodissaan.

Tutkimusten mukaan lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toteutuminen on sattumanvaraista. Erityisesti nuorten sijoitukset ovat kasvaneet merkittävästi ja tarve nuorisopsykiatriisiin sijaishuoltopaikkoihin. Kun lapsi ja perhe ei saa riittävästi tukea ajoissa, tilanteet eskaloituvat. Esimerkiksi Nuorisopsykiatrisen hoidon resurssivaje kasaantuu lastensuojeluun, kun tarvitsemansa sairaanhoidon sijaan nuorelle tarjotaan huostaanottoa.

Yhteiskunnan rakenteellisia ongelmia ei tulisi maksattaa lapsen edun kustannuksella. Lapsella on oikeus lakisääteisiin lastensuojelun palveluihin, kun hätä on suurin. Useat kunnat kärsivät lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden vajeesta ja toistuvasta vaihtuvuudesta.

Lastensuojelun kehittäminen ja toteutuminen tulisi olla pitkäjänteistä ja toteutua lapsen etu ensisijassa. Voimme ehkäistä vaikuttavalla lastensuojelutyöllä miljoonien kustannuksia yhteiskunnassa ja tuottaa inhimillistä pääomaa lapselle sekä hänen perheelleen. Lapset ovat yhteiskuntamme tulevaisuus ja turva. Lapsen etu ja lapsen oikeuksien toteutuminen tulee olla aina ensisijaisia yhteiskunnassamme.

Keskustanuorten Pirkanmaan piiri esittää, että Keskustanuorten tulee olla aktiivisesti mukana lapsiperheiden muutosohjelma LAPEn kehittämistyössä. Tavoitteena tulee olla lapsen oikeus omaan perheeseen, oikea-aikaiseen ja riittävään tukeen sekä tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

Keskustanuoret on samaa mieltä aloitteen kanssa siinä, että perheitä tulee tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäistävästi, jotta monisyyksiltä ongelmilta vältyttäisiin. Perheet ja elämäntilanteet ovat hyvin erilaisia, jolloin matalan kynnyksen perhepalveluja tulee olla helposti saatavilla. Aina kuitenkin pelkkä perheiden tukeminen ei riitä, vaan joudutaan turvautumaan raskaampiin lastensuojelullisiin toimenpiteisiin.

Aloitteessa kuitenkin asetetaan vastakkain perhetyö ja lastensuojelu. Lastensuojelussakin tehdään monenlaista perhetyötä, muun muassa avohuollossa. Huostaanotto on viimesijainen toimenpide, jolla lapsen etu ja turvallinen elinympäristö varmistetaan sellaisissa tilanteissa, joissa kotona eläminen ei ole enää lapsen edun mukaista. Mikäli vanhempi tai vanhemmat laiminlyövät täysin lapsesta huolehtimisen, on huostaanotto perusteltu, ja silloin lapsen edun mukaista ei ole enää asua vanhempiensa luona. Tällöin lapsen oikeutta asua omassa kodissaan voidaan perustellusti rajoittaa.

Lastensuojelu on jatkuvasti aliresursoitua, ja työntekijät tekevät erittäin raskasta ja vaativaa työtä pienellä palkalla. Tämä on johtanut Suomessakin useisiin inhimillisiin tragedioihin. Tähän on Keskustanuorten mielestä löydettävä ratkaisuja jo tällä hallituskaudella.

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi joulukuussa ylisosiaalineuvos Kananojaa etsimään ratkaisuja lastensuojelutyön kuormittavuuteen sekä laatimaan suunnitelman, joka ohjaa lastensuojelun ja sijaishuollon siirtämistä kunnista maakuntiin vuonna 2020. Kananoja esitti, että perheille suunnattua varhaista tukea on laajennettava lisäämällä perhetyötä ja kotipalvelua. Nyt on hallituksenkin aika siirtyä puheista ja selvityksistä tekoihin lasten ja perheiden hyvinvoinnin parantamiseksi!

23.Pirkanmaan keskustanuoret: Reseptilääkkeiden omavastuut pienemmäksi

Reseptilääkkeiden omavastuuhintoja on pienennettävä. Tänä vuonna vuosiomavastuu on 605,13 euroa. Se on pienituloiselle sairaalle ihmiselle aivan liikaa. Pirkanmaan keskustanuoret vaati Keskustanuoria aktiivisesti ajamaan alkuomavastuuhintojen alentamista tilanteissa joissa asiakas ei vielä ole saanut kalliille lääkkeilleen erityiskorvattavuus tunnusta.

On väärin, että vielä Suomen itsenäisyyden jälkeisenä vuotena on lääkkeiden hintojenkin takia nälkää, velkaantumista ja eriarvoisuutta. Kalliimmat lääkkeet ovat yli 400 euron hintaisia. Kun sairauksille ei kukaan voi mitään ei sairauksien vaatimien lääkkeiden maksamisenkaan pidä tuottaa ylimääräistä huolta sairaan elämään. Vuosiomavastuun ylittyessä, on oikeus lääkkeiden lisäkorvaukseen.

Jos lääkekattoa madalletaan silloin pienituloisten, kelan tukia saavien lääkkeitä syövien ihmisten hyvinvointi paranee. Silloin ei tarvitsisi enää pelätä loppuuko apteekissa rahat kesken vai ei. Reseptilääkkeiden omavastuuta on madallettava Pirkanmaan keskustanuoret vaativat.

Keskustanuorten alkiolaisuus aatteeseen kuuluu heistä huolehtiminen jotka apua eniten tarvitsevat. Juurikin pienituloiset ja sairaat tarvitsevat apua taloudellisessa mielessä.

Me Pirkanmaan keskustanuoret vaadimme Suomen Keskustanuoria ottamaan yhdeksi poliittisista tavoitteistaan lääkekaton ja vuosiomavastuun euromääräisen madaltamisen seuraavan edustuskauden ajalle.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Kuten aloitteessa ansiokkaasti todetaan, kuuluu alkiolaisuuteen huolehtiminen heistä, jotka eivät siihen välttämättä itse kykene. Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa vuosiomavastuuta on jouduttu korottamaan, mutta nyt talous kasvaa, ja on äärimmäisen tärkeää, että kaikki saadaan kasvuun mukaan. Pelkästä talouskasvusta ei ole mitään iloa, ellei jokainen voi hyvin.

Omavastuun korottaminen on myös siirtänyt osan rahoista toimeentulotuen menoihin. On järkevämpää kohdistaa rahat suoraan siihen, missä niitä tarvitaan. Keskustanuoret tekee töitä, jotta lääkekattoa ja reseptilääkkeiden vuosiomavastuuta madalletaan seuraavalla vaalikaudella.

24.Pirkanmaan keskustanuoret: Nuorten miesten päivä kalenteriin

Kansainvälisenä naistenpäivänä kunnioitetaan naisten yhteiskunnallisen roolin kasvua ja muistetaan sitä, että naiset eivät aina ole päässeet osallistumaan poliittiseen päätöksentekoon. Globaalisti on vielä äärettömän paljon tehtävää, kun tytöt eivät pääse kouluun, tai naisen rooli on olla miehensä omaisuutta.

Tasa-arvon nimissä jonkinlaista miestenpäivääkin on syytä pohtia. Keski-ikäisten miesten asema on perinteisesti ollut vallankäyttäjän ja perheen pään asema, joten he eivät päivää tarvitse. Sitä vastoin erityisesti nuoren miehen paikka on ollut monesti hyvin vaikea.

Juuri nuoret miehet ovat kärsineet historian aikana sodista ja heidän elämänsä on arvostettu vain politiikan välineenä. Edelleenkin Suomi pakottaa armeijaan vain heidät, niin uskomatonta kuin se onkin. Nuoret miehet ovat suurin työttömien ja syrjäytyneiden ryhmä ja vaikeus löytää kumppania etenkin syrjäseuduilla aiheuttaa hyvinkin suurta henkistä pahoinvointia. Koulujärjestelmä ei palvele poikia kasvatuksellisesti ja koulumenestys on poikakulttuurissa jopa häpeäksi. Lukutaito heikkenee huomattavaa vauhtia ja nuoret miehet jäävät sivuun peruskoulun jälkeisiltä koulutuspoluilta.

Miehisyyden kulttuuri on perinteisesti ollut pärjäämisen ja vahvuuden osoittamisen kulttuuria. Pahasta olost ja ahdistuksesta ei saa puhua, saati tunteista yleensäkään, koska muutoin on epämiehekäs. Nuorten miesten päivänä miehisyyden kulttuuri voisi ottaa askelia inhimillisyyden suuntaan ja näyttää tietä terveemmälle mieskeskustelulle.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

Kansainvälistä miesten päivä vietetään 19.11. Aloitteessa nostetaan esiin hyviä teemoja, joista Keskustanuoret voisivat viestiä esimerkiksi miesten päivänä. Erillisen nuorten miesten päivän

ongelmana nuorten miesten kokeminen homogeeniseksi ryhmäksi, joilla olisi samat ongelmat - Keskustanuoret näkee ihmisen ensisijaisesti yksilönä, jonka ongelmiin tulee tarjota tukea mahdollisimman yksilöidysti. Nuori mies ei ole vain ryhmänsä edustaja.

Keskustanuoret tunnustaa mieskulttuurin ongelman, ja haluavat tehdä kulttuurista työtä miesten rooliodotusten täydelliseksi poistamiseksi. Miehin ei saa tarkoittaa yksiselitteistä, kaikille samaa adjektiivia. Jokaisen biologiselta sukupuoleltaan mieheksi laskettavan ihmisen tulee pystyä kokemaan olevansa saman arvoinen sukupuolensa edustajana kuin kuka tahansa muukin, riippumatta tavastaan elää tai toimia. Ihmisillä tulee myös olla mahdollisuus jättää sukupuoli identiteetissään taka-alalle näin halutessaan, joten mielestämme olisi väärin kohdella jotain biologisen sukupuolen perusteella määritettyä ryhmää kategorisesti tietynlaisena.

25.Pirkanmaan keskustanuoret: Rikoslakia tiukennettava seksuaalirikosten osalta

Suomen oikeusjärjestelmässä ja rikoslaissa on useita puutteita, ja seksuaalirikollisten olemattoman pienet tuomiot ovat yksi suurimmista epäkohdista. On olemassa tapauksia, jossa tekijä on selvinnyt ehdollisella vankeudella ja pienillä sakoilla. Tämä on muutettava.

Pirkanmaan keskustanuoret esittävätkin, että lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja raiskaukset määriteltäisiin aina törkeiksi. Esitämme myös vankeusrangaistusten pituuden kasvattamista. Törkeästä raiskauksesta ja törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä saisi vähintään 10 vuoden ja enintään 30 vuoden tuomion. Maksettavat korvaukset rikoksen uhrille on moninkertaistettava törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä ja törkeässä raiskauksessa.

Rikos toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta vastaan on aina törkeä rikos. Seksiin pakottaminen, törkeä raiskaus ja törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö vaativat aina väkivaltaa, sillä itse akti on äärimmäistä ja aina nöyryyttävää väkivaltaa toista kohtaan. Keskustanuorten onkin nyt otettava rohkea ote rikoslain uudistamisessa ja oikeudenmukaisemman Suomen rakentamisessa.

Valtuuskunta ei yhdy aloitteeseen.

Keskustanuoret näkee aloitteen tärkeänä ja yhtyy sen henkeen, mutta aloite on epäselvä eikä siitä pysty tarkkaan määrittelemään mitä ja keitä rangaistuksen tiukennukset koskevat. Keskustanuoret kannustaa muokkaamaan ja muuttamaan aloitetta selkeämmäksi sekä johdonmukaisemmaksi sen osalta, mitä ja keitä ehdotettu laki koskee.

26.Pirkanmaan keskustanuoret: Aitoja toimenpiteitä sinkkujen hyvinvoinnin eteen

Keskusta profiloituu vahvasti perhepuolueena, joten keskustanuorten on pidettävä sinkkujen asiaa esillä omassa tekemisessään kuin myös puolueen sisällä. Maailmankatsomustaan etsivä nuori on yleensä sinkku, aloittelee opiskeluita tai yleensä etsii suuntaa elämälleen. Tällainen ihminen ei noin vain löydä tietään perhepuolueeseen.

Halu itsenäisyyteen, ja perheen sijasta laajemman sosiaalisen piirin luomiseen on tärkeä osa etenkin nuorten ihmisten elämää. Nuoruutta ei pidä nähdä vaiheena, joka lopulta tähtää perheen perustamiseen, vaan itsessään arvokkaana aikana, jolloin haetaan suuntaa, ystävystytään ja opitaan maailmasta.

Kun toinen on itsenäinen, toinen taas on yksinäinen.

Yksineläjien tarpeita, jopa pahoinvointia on ehkä hankalinta havaita. Kuka kysyy yksinäiseltä päivittäin kuulumisia ja päivittäin välittää näitä kuulla? Kuka näkee nekin huolet, joita yksinäinen ei sano ääneen?

Pärjäämisen kulttuuri on merkittävä osa yksineläijyyttä. Kun kukaan toinen ei jaa arkea yksineläjän kanssa, on luontevaa väittää pärjäävänsä ja olevansa tyytyväinen elämäänsä, on väitteellä totuus pohjaa tai ei.

Yksineläjiä tulee kunnioittaa, oli yksineläminen valinta tai ei. Kukaan ei jaa vuokraa, eikä pieniä tai suuria hankintoja. Sinkkuus tulee kalliiksi. Kun sinkku etsii paria, voi pienituloisen treffeillä käynti olla mahdotonta, etenkin heteronormatiivisessa "mies maksaa" -kulttuurissa. Keskustanuorten on siis aidosti otettava yksineläjien asia ajaakseen. Huolenpitoa huomennakin on sinkkujen asumisen, elämisen ja sosiaalisen kanssakäymisen tukeminen.

Valtuuskunta yhtyy aloitteeseen.

Perhekäsitys on suuressa muutoksessa tässä ajassa, jolloin perinteisen perhemuodon lisäksi on syntynyt uudenlaisia yksiköitä. Perinteet ja käsitykset istuvat tiukassa erityisesti ikääntyneiden ihmisten parissa, eikä uusia muotoja välttämättä haluta hyväksyä vedoten esimerkiksi uskontoon tai arvoihin. Kokonaisvaltaisen tasa-arvotyön kannalta ihmisten erilaiset elämisen muodot on otettava osaltaan huomioon.

Joillekin yksineläminen on valinta, toisilla siihen ei välttämättä ole mahdollisuutta vaikuttaa. Keskustanuoret ajaa ja tukee myös yksinelävien elämää ja ottavat huomioon yhden hengen kotitaloudet eri päätöksissään.